

“La violència de gènere té un caràcter estructural i polític”

dissabte, 29 abril del 2006

Aurora Mora

Maria Jesús Izquierdo, professora de teoria sociològica a la Universitat Autònoma de Barcelona conversa en aquesta entrevista sobre desigualtats, violència de gènere i feminisme

Maria Jesús Izquierdo és professora de teoria sociològica a la Universitat Autònoma de Barcelona i doctora en economia. Ha creat el Grup d'Estudis Sentimentals Emocions i Societat (GESES), on investiga els acudits com a manifestació emocional de la vida social i les relacions entre maltractament i cura en l'àmbit familiar. Ha dirigit entre altres estudis La interdependència de les activitats domèstiques i el treball remunerat. Estudi comparatiu dones/homes (Barcelona, Parlament de Catalunya, 1993) i El sexisme a la Universitat. Estudi comparatiu del personal assalariat de les universitats públiques catalanes (UAB, 1999). A més és autora de nombrosos articles i llibres, entre els quals destaquen El malestar en la desigualdad (Ed. Cátedra, 1998), Cuando los amores matan (Ed. Libertarias, 2000) i Sin vuelta de hoja. Sexismo: poder, placer y trabajo (Ed. Bellaterra, 2001). Vam conversar amb ella a Sabadell després de la presentació del llibre Nosaltres les dones (Ed. CEPC, 2005), en el qual ha participat amb l'article Democràcia familiar i cura de les criatures.

Creus que és necessari insertar la dimensió de gènere des de la Sociologia? Què pot aportar la Sociologia, amb eixa dimensió, a la societat?

Depèn de quin tipus de Sociologia, perquè com tota ciència social és multiparadigmàtica, què vol dir açò? Que hi ha diferents marcs conceptuals des dels quals es poden abordar els problemes, aleshores jo em sent més a prop d'una sociologia crítica, i des d'una Sociologia crítica els aspectes estructurals són fonamentals. Crec que aporta una aproximació a les persones quant a les seues circumstàncies estructurals de relació amb els altres. Des d'aquest punt de vista se m'acudeix que hi ha dos aspectes que caracteritzen l'estructura social, ú fa referència a les relacions de classe i l'altra a les de gènere i després hi ha un seguit de factors que novament es creuen en classe-gènere, depenent de moviments migratoris, encontres de diferents cultures, etcètera, però ja et dic, no necessàriament la Sociologia és garantia de sensibilitat de gènere i a més a més hi ha diferents sociologies.

Per a tu, la situació que vivim les dones en la societat la definiries com a discriminació o com a desigualtat?

Doncs les dues coses. Per aclarir-me almenys jo mateixa, quan em referisc a discriminació estic pensant en que algú intencionament fa una cosa consistent en tractar de manera diferent un col·lectiu perquè té una característica comuna, en aquest cas el de les dones. La discriminació és: si veig que tu ets dona, et pague menys o si veig que tu ets dona, et faig rentar plats o si veig que tu ets home, t'envie a la mili. I després està la desigualtat, amb la que faig referència a relacions estructurals. Posaré exemples: per a mi desigualtat seria no tan sols si guanyes més o menys diners per ser dona, sinó que com que ets dona, ets infermera i com que ets dona i ets infermera, guanyes menys diners. Desigualtat és que la societat s'estructura, s'organitza de manera que les funcions de les dones tenen menys valor que les dels hòmens i per tant, la persona que ocupa funcions femenines restarà perjudicada. Gairebé tothom que ocupa funcions femenines són dones, però també afectaria a un home: açò seria desigualtat de gènere, que no discriminació sexual. En el tema de la desigualtat afegiria un exemple: en el cas de la infermera, guanyes menys diners no perquè ets dona, sinó perquè ets infermera i guanyarà el mateix home que fa d'infermer, d'acord. Tanmateix,

desigualtat és que considerem que per a la tasca d'infermeria, la qual és típicament femenina (per això he posat l'exemple) es requereix menys formació que per a la de cirurgia. Això és desigualtat de gènere: la manera com es valora, com fem una aproximació a la salut pública, suposant que la sanitat de la gent depèn més de les operacions que no de les atencions primàries. Seguint amb l'exemple, un infermer podria guanyar més que una infermera i diries immediatament: "discriminació"; o no, podria ser desigualtat per les condicions de vida familiar, si la dona és a més mestressa de casa, i l'home té una mestressa de casa a casa, podem sospitar que la seua disponibilitat laboral, la de l'home, és superior, i això es tradueix en guanyar més diners, diem que no el discriminen per ser home sinó perquè té una estructura familiar que li facilita incorporar-se en el treball remunerat amb una disponibilitat que no té la dona, que ha d'atendre la seua família a més a més de fer la seua feina. Per tant diem que hi ha un moviment de desigualtat a discriminació i una situació, immediatament, que no saps si és de desigualtat o de discriminació.

Què opines de les polítiques de gènere impulsades des del govern espanyol, concretament de la Llei Integral contra la Violència de Gènere?

No m'agrada, no m'agrada per un motiu: el preàmbul posa en evidència que és un problema estructural però després el desenvolupament de la llei hi treu pilotes fora, i, a banda, és que si el problema és estructural una llei no el pot resoldre. Què pot resoldre la llei quan el problema es surt de mare, què és el que fa? És a dir, mitjançant lleis pots fer el que pots fer. La llei està dient que el problema és estructural, ja ho ha dit, és social, és estructural i aborda allò que legalment es pot abordar, que és marcar els límits d'allò possible però no fer que les condicions de vida siguin diferents i és el que fa. Quin problema, no obstant, li trobe? I ací probablement xocaré amb opinions feministes, doncs que si és una llei de gènere, en la mateixa mesura que hauria d'abordar les diferents manifestacions de la violència de gènere que pateixen les dones, hauria d'abordar qualsevol violència de gènere, la patiscen les dones, els nens, els vells o els hòmens. Posaré un cas i dic que açò és en part intencional i en part no, aquesta omisió, i que possiblement les feministes entendrien que s'afebleix una llei que abarca totes les formes de violència de gènere i no només les que pateixen les dones. Si no abordem que hi ha violència de gènere, si una dona, degut a la divisió sexual del treball troba que té l'alternativa de renunciar a ser persona, es troba davant la disjuntiva: o ocupa de la gent dependent o té vida pròpia i carrera professional, podem donar per descomptat que això genera condicions de possibilitat per a que aquesta dona exercisca violència de gènere contra els nens, els vells i els malalts crònics, perquè no es pot esperar d'una dona que no tinga vida pròpia i això no es tradueix en irritabilitat, repudi, etcètera. Per a mi això és violència de gènere i per què no es denuncia aquesta violència de gènere i es guardaran molt de denunciar-la? Perquè si presentem la dona com algú que pot fer dany a la gent que cura, es posa en qüestió que la millor solució a l'atenció de les persones és que les dones se'n ocupen, i això implica posar en qüestió l'Estat liberal, que privatitza el problema de la cura de la gent.

Quines polítiques públiques haurien d'encetar-se, en la teua opinió, per acabar realment amb la violència de gènere, tant la que pateixen les dones com la que pateixen els nens, els vells, els malalts crònics...?

Per a mi, la violència de gènere no es redueix als maltractaments dels hòmens cap a les seues companyes al si de la llar, que és de fet el que en aquest moment es té en compte, sinó que és sobre tot una violència de caràcter estructural i polític. La divisió sexual del treball comporta dependència financera de la dona respecte de l'home, tant si és mestressa de casa com si a més d'ésser la principal responsable de las tasques de la llar, té una feina remunerada. Aquesta divisió comporta la dependència econòmica de la dona respecte de l'home i afavoreix que aquest darrer la considere no com a una persona autònoma sinó com a part d'ell mateix. I aquesta problemàtica es dona fins i tot en les parelles en que tots dos hi treballen, perquè hi ha un imaginari dominant del que som, fins i tot quan aquest no és el nostre cas. Evitar la violència de gènere implica canvis estructurals en l'organització de la producció i de la família, els dos espais bàsics de la vida que continuen funcionant de manera autoritària. I aquest canvis estructurals estan associats a canvis polítics, fonamentalment ampliar la democràcia a l'àmbit econòmic, de l'empresa, i a l'àmbit de les relacions familiars, enfortint la democràcia participativa, cosa que sempre va acompanyada d'un enfortiment dels vincles socials. D'aquesta manera, l'esfera privada —espai en el que es produeixen les agressions i maltractaments a dones, infants i vells— perd la centralitat que ha adquirit, i el benestar de les persones deixa de ser un afer privat per a passar a ser una responsabilitat de la col·lectivitat. Per a mi, els casos particulars de violència són l'expressió del sexisme en situació terminal, i molt em

temo que no es pot fer res més que aplicar mesures pal·liatives, que paradoxalment reclamen les dones, quan haurien de ser els propis hòmens els més interessats en aplicar-les, ja que les agressions a dones evidencien el sexisme i els deslegitimen.

Quin hauria de ser el paper del Moviment Feminista en aquest tipus de polítiques, si és que n'hauria de tindre cap?

Sense negar la necessitat d'intervenir en els casos individuals d'agressions a dones, per a mi, el Moviment Feminista és un moviment polític compromès amb transformacions estructurals. Un Estat patriarcal ha d'aplicar els seus propis mecanismes autoreguladors, i entre altres, hi ha una llei contra la violència de gènere. Ara bé, un moviment social pretesament transformador ha de posar l'accent no en les manifestacions individuals del sexisme en les quals la majoria dels hòmens no es reconeixen, sinó en les estructurals i polítiques. No cal ser feminista per a oposar-se a les agressions contra les dones, només cal tenir una mica de decència. Ara bé, acabar amb la divisió sexual del treball, i amb la separació entre vida privada i vida pública, és un compromís polític propi del Moviment Feminista.

Entrevista publicada al quinzenal valencià L'Avanç (105)